

Cătălin Daniel Pop

**CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
A ROMÂNIEI**

Comportament judiciar strategic

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2025

Cuprins

I. INTRODUCERE	9
II. CERCETAREA JURIDICĂ EMPIRICĂ, ȘTIINȚELE POLITICE ȘI CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A ROMÂNIEI.	21
A. Relevanța cercetării juridice empirice	21
1. Despre cercetarea juridică empirică în general	21
2. Doctrina – cercetarea juridică tradițională și cercetarea juridică empirică	22
3. Despre utilitatea cercetării juridice empirice	25
4. Specificitatea interdisciplinară a metodelor cercetării juridice empirice	29
B. Cercetarea juridică empirică privind instanțele de judecată.	30
C. Cercetarea juridică empirică privitoare la instanțele constituționale și intersectarea cu științele politice	33
D. Studiul juridic empiric privitor la deciziile date de către Curtea Constituțională a României în rezolvarea obiectiilor de neconstituționalitate	40
III. CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII LEGILOR. CONCEPTUL KELSENIAN DE CONTROL	47
A. Aspecte introductive	48
1. Motive ale instituționalizării controlului legilor	48
1.1. Diminuarea încrederii în parlamente	48
1.2. Strategia partidelor pe termen scurt și lung	50
1.3. Oportunitatea unei noi constituții	51
1.4. Influența sferei regionale și internaționale	52
1.5. Contextul istoric și cultural	52

1.6. Necesitatea constatării primatului legii fundamentale	53
1.7. Evaluarea drepturilor în fața puterii	54
1.8. Situația statelor autoritare	55
2. Clasificări ale controlului constituționalității legilor	56
B. Aspecte istorice relevante în evoluția controlului constituționalității legilor	59
C. Instanța constituțională de tip kelsenian	65
1. Definirea instanței constituționale de tip kelsenian	65
2. Formarea instanței constituționale de tip kelsenian	67
3. Atribuțiile instanței constituționale de tip kelsenian	71
4. Modul în care atribuțiile instanței constituționale de tip kelsenian sunt îndeplinite	75
5. Instanțele constituționale de tip kelsenian și sfera politicului	82
6. Despre legitimitatea instanțelor constituționale de tip kelsenian și justificarea existenței acestora	86
IV. CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A ROMÂNIEI (CCR)	91
A. Conturarea cadrului instituțional	91
1. Normativele care definesc CCR	91
1.1. Constituția României	91
1.2. Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale	94
1.3. Alte legi sau dispoziții legale	94
1.4. Reguli și norme interne	95
2. Definirea CCR	96
3. Formarea CCR	98
4. Atribuțiile CCR	104
5. Modul în care atribuțiile CCR sunt duse la îndeplinire	112
5.1. Independent, inamovibil, incompatibil	112
5.2. Procedura de judecată – aspecte comune atribuțiilor	114
5.3. Soluțiile și efectele acestora	118
6. CCR și bazele controverselor politice	125
B. Controlul a priori al constituționalității legilor	129
V. EVOLUȚIA ȘI ISTORIA LEGISLATIVĂ ȘI POLITICĂ A CCR	137
A. Controlul constituționalității legilor înainte de 1989	138
1. Convenția de la Paris din 1858	138
2. Statutul lui Cuza din 1864	139
3. Constituția din 1866	139

4. Procesul tramvaielor din 1912s	140
5. Constituția din 1923 și Constituția din 1938	141
6. Perioada 1940-1989	144
B. Originile CCR	146
1. Revoluția din 1989	146
2. Comisia de redactare a proiectului Constituției	147
3. Elaborarea și prezentarea Tezelor Constituției	151
4. Dezbaterile Tezelor în Adunarea Constituantă. Aspecte generale privind dezbaterile referitoare la Consiliul Constituțional.	156
5. 14 mai 1991	157
6. 15 mai 1991	159
7. Închiderea dezbaterilor privind tezele. Elaborarea proiectului de Constituție	161
8. Dezbaterile proiectului și raportului în Adunarea Constituantă. Aspecte generale privind dezbaterile referitoare la Curtea Constituțională.	166
9. 13 noiembrie 1991	167
10. Analiza în Comisie a amendamentelor și articolelor supuse reexaminării	170
11. 18 noiembrie 1991	171
12. Votarea, adoptarea, aprobarea și intrarea în vigoare a Constituției ...	173
13. Specificul românesc în contextul motivelor pentru care statele adoptă proceduri de control al constituționalității legilor	174
C. Istoria CCR după 1991 în contextul evenimentelor politice marcante ...	176
VI. POLITICA DESEMNĂRII JUDECĂTORILOR LA CCR	205
A. Politica desemnării de judecători la instanțele constituționale. Generalități	205
B. Judecătorii desemnați la CCR	206
C. Date empirice rezultate din biografiile politice ale judecătorilor CCR	224
D. Plecări din CCR.	229
VII. COMPORTAMENTUL JUDICIAR AL INSTANȚELOR CONSTITUȚIONALE	231
A. Politica realizată de instanțele constituționale.	235
1. Teoriile principale privind comportamentul judiciar al instanțelor constituționale	236
2. Modalitatea atitudinală de luare a deciziilor.	239
3. Modalitatea strategică de luare a deciziilor.	241

3.1. Comportamentul strategic și independența instanțelor constituționale	242
3.2. Activismul judiciar ca modalitate de creștere a independenței în mod strategic	244
3.3. Comportamentul strategic internalist	245
3.4. Comportamentul strategic externalist	245
B. Politizarea instanțelor constituționale	254
1. Motivele strategice din spatele politizării	255
2. Consecințele politizării	258
3. Predictorii ai politizării instanțelor constituționale	259
C. Influența caracteristicilor personale ale judecătorilor constituționali	262
D. Politica scrierii deciziilor instanțelor constituționale	265
E. Varia – alte influențe non-politice asupra instanțelor constituționale	269
VIII. CURTEA CONSTITUȚIONALĂ	
A ROMÂNIEI – COMPORTAMENT STRATEGIC?	271
A. Aspecte generale privind conturarea ipotezelor principale privind comportamentul CCR și testarea acestora	271
B. Analize în vederea testării ipotezelor privind deciziile CCR în controlul a priori	279
1. Explorare cantitativă preliminară a datelor	279
2. Politica făcută de CCR prin adoptarea unui comportament strategic externalist. Testarea ipotezelor secundare	296
3. Politizarea din interiorul CCR prin adoptarea unui comportament strategic internalist. Testarea ipotezelor secundare	325
4. Influența caracteristicilor personale asupra CCR. Testarea ipotezelor secundare	340
C. CCR – comportament după model legalist, atitudinal sau strategic?	350
IX. CONCLUZII	353
X. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE	361

II. Cercetarea juridică empirică, științele politice și Curtea Constituțională a României

Cercetarea juridică empirică este un domeniu de cercetare în creștere. Juriștii nu sunt întotdeauna familiarizați cu posibilitățile și limitele acestui tip de cercetare și a metodelor disponibile, cercetătorii în științe politice fiind pionierii studiilor care prin metodele și teoriile de cercetare specifice științelor sociale analizează spațiul juridic.

Printre obiectivele prezentei lucrări se află și introducerea în cercetarea juridică empirică care în spațiul românesc aproape că lipsește. Din această cauză mai întâi va fi luată în discuție cercetarea juridică empirică ca domeniu de studiu de sine stătător și relația sa cu studiul doctrinar, înainte de fi dezbătută utilitatea și specificitatea metodelor cercetării juridice empirice. Pentru a vedea cum cercetarea juridică empirică poate profita studiului deciziilor CCR, contextualizarea care va avea loc se va referi la acest tip de cercetare privind instanțele de judecată în general și instanțele constituționale în mod special, fără a omite legătura evidentă dintre acest domeniu de studiu și cercetările efectuate în domeniul științelor politice.

A. Relevanța cercetării juridice empirice

1. Despre cercetarea juridică empirică în general

De principiu, anii 1920-1930 în Statele Unite ale Americii au marcat momentul în care a debutat cercetarea juridică empirică ca domeniu specific de cercetare (Cane și Kritzer 2013, 1021; Leeuw și Schmeets 2016, 29), odată cu publicarea unor lucrări legate de modul în care judecătorii Curții Supreme a S.U.A. luau decizii

și care propuneau faptul că scopul Curții Supreme de Justiție nu e diferit de cel al unui membru al organului legislativ (Spiller și Gely 2008, 35).

Dacă punctul de start al cercetării juridice empirice a început concentrându-se pe judecători și instanțe supreme, azi cercetarea juridică empirică investighează întregul spațiu juridic, adică toate faptele legale relevante, **cu ajutorul metodelor și teoriilor din științele sociale** care au consacrat cercetarea empirică în domeniul juridic – **metodele de cercetare cantitative, calitative, mixte** (Blocq și van der Woude 2018; Hensler și Gasperetti 2017; Schubert 1968, 407; Black și Spriggs 2008, 622). Practic, vorbim de testarea de ipoteze despre spațiul juridic și societate, prin adunarea de date, sistematizarea și analiza acestora, astfel cum acestea sunt definite în științele sociale, dar care provin (preponderent) din domeniul juridic. Miza cercetării juridice empirice se concentrează astfel pe a produce inferențe, deducții și estimări despre variabile neobservabile, tipare ascunse, *pattern-uri* dintr-o populație extinsă de date care pot fi observate, pentru a răspunde la întrebări despre drept, legi și justiție și a oferi totodată o înțelegere asupra rezultatelor sistemului juridic (Epstein și Martin 2014, 135; Fischman și Law 2009a, 178; Clark 2019, 47; Black și Spriggs 2008, 623).

Trebuie notat că cercetarea juridică empirică nu e interesată doar de norme așa cum acestea apar în formă scrisă¹, ci mai degrabă se pune accentul pe modul în care acestea sunt aplicate în mod efectiv în societate, în viața de zi cu zi (van Velthoven 2016, 1; Leeuw și Schmeets 2016, 11), adică cum diferite aspecte ale lumii normelor afectează viața oamenilor în lumea reală sau cum funcționează o instituție sau organizație legală: care este activitatea acesteia, cum își duce la îndeplinire activitatea, care sunt consecințele acțiunilor ei și care sunt costurile, de orice fel, asociate funcționării acesteia (Leeuw și Schmeets 2016, 14).

2. Doctrina – cercetarea juridică tradițională și cercetarea juridică empirică

Oriunde în lume, cea mai importantă diferență privitoare la studiul dreptului și a instituțiilor legale este cea dată de distincția dintre cercetarea juridică empirică, extrajuridică a sistemului de drept, care se concentrează pe aplicarea regulilor într-o societate, și analiza eminentă a dreptului, denumită și doctrină sau cercetare juridică **tradițională – cea folosită în principal atunci când vorbim de drept**. Aceasta din urmă poate fi folosită pentru a argumenta o anumită practică și se concentrează pe prescrierea comportamentelor conform regulilor, prin raportare la idealuri ale comportamentelor judecătorilor, avocaților, justițiabililor etc., iar nu pe descrierea unor comportamente umane, denotându-se astfel natura prescriptivă a studiului doctrinar (Christiani 2016, 201; Tănăsescu 2016b, 41–42;

¹ Sau așa cum normele pot proveni în mod cutumiar (i.e. – prin obiceiuri, nu într-o formă scrisă).

Schubert 1968, 407). În acest context, doctrina, în cadrul studiilor legilor și instituțiilor legale, e considerată ca reprezentând un cumul de opinii de specialitate aparținând persoanelor cu autoritate/prestigiu în acest domeniu de studii, care de principiu provin dintre membrii lumii academice și care au doar puterea de a câștiga adepți, nu și puterea de a fi o sursă a dreptului, cum se întâmplă în cazul legii (Tănăsescu 2016b, 41–42). Deși nu are putere de lege, doctrina are în final și scopul de a ghida modul în care se iau deciziile, astfel încât judecătorii, chiar dacă au putere de decizie și un anumit grad de discreție asupra deciziei, să pronunțe hotărâri într-un mod sistematizat și „îngrijit”, adică între anumite limite (Friedman și Martin 2009, 3).

Diferențele dintre doctrină și cercetarea juridică empirică se evidențiază în principal din perspectiva scopului și metodelor folosite pentru a se atinge acele scopuri, diferențe a căror abordare ajută la conturarea relevanței dezvoltării acestui domeniu de studiu în cadrul căruia prezenta lucrare își propune să se materializeze.

Atât doctrina cât și cercetarea juridică empirică au drept obiectiv influențarea unei decizii cu impact juridic – o decizie a organului legislativ, o decizie a unei instanțe judecătorești ș.a. – însă în vreme ce doctrina țintește să atingă acest scop prin a arăta cum pot fi făcute textele coerente și ce înțeles o să aibă cuvintele unei decizii, cercetarea juridică empirică vrea să arate consecințele practice ale acelei decizii (Davies 2020, 9). În termeni mai generali, studiul doctrinar întreabă care e regula aplicabilă pentru a găsi o soluție și a asigura coerența sistemului de reguli, pe când cercetarea juridică empirică întreabă ce se întâmplă cu acea regulă, cu acea lege, ce consecințe aduce în lume (Davies 2020, 8–9).

Pentru a asigura coerența sistemului de reguli sau pentru a determina impactul acestora, analiza doctrinară și cercetarea juridică apelează la metode diferite de cercetare. Analiză doctrinară se concentrează pe argumentare prin preluarea unor diferite statuări normative și alege anumite valori și/sau interese pe baza unui anumit raționament cu scopul de a ajunge la o concluzie care favorizează un anumit punct de vedere într-o problemă concretă. Tipul de informație produs de către studiul juridic empiric e descriptiv, exploratoriu și explicativ, motiv pentru care e nevoie să recurgă la metode de cercetare împrumutate de la alte discipline pentru a genera date cu care să răspundă la întrebări legate de observații, testări de ipoteze, descoperiri și descrieri de tipare legate de probleme juridice, cauze și consecințe ale acestora, politici publice, legi sau instituții și organizații legale (Leeuw și Schmeets 2016, 10–13, 229).

Studiul doctrinar nu e considerat o știință în sine², ci doar un asistent al activității profesionale juridice, din cauza faptului că nu presupune folosirea unor metode de cercetare dezvoltate în științele sociale, pe când cercetarea juridică

² Decât probabil într-un sens foarte specific legat de teoria interpretării/hermeneuticii.

empirică e considerată o știință socială care are un obiect mai extins de studiu (Davies 2020, 5, 12). Mai mult, se consideră că în vreme ce cercetarea juridică empirică se fundamentează pe observații despre lumea juridică sau pe inferențe rezultate din acele observații, testând validitatea prezumțiilor care justifică adoptarea și aplicarea deciziilor astfel cum acestea au fost inițial concepute pe baza argumentelor doctrinei, cercetarea non-empirică, se bazează pe raționament logic, prezumții sau imaginație (Hensler și Gasperetti 2017).

Se consideră că fără cercetarea juridică empirică, deciziile juridice luate pe baza doctrinei ar avea drept fundament speculația, evidențiindu-se astfel legătura mai neprecisă dintre doctrină și realitate, astfel că cercetarea juridică empirică vine să ofere o legătură mai directă între studii, teorie și realitate (Jaremba și Mak 2014, 3). Tocmai din cauza legăturii slabe dintre doctrină și realitate se relevă lipsa caracterului autosuficient al doctrinei: conceptele legale sunt mereu greșit definite, lacunare, mereu sunt ambigue, ceea ce înseamnă că mereu se va apela la interpretare, care la rândul ei e bazată pe prezumții despre realitate. Acele prezumții trebuie de fapt testate empiric atunci când interpretarea ajunge la un rezultat argumentativ, dar se poate ca interpretarea să nu ducă la rezultatul scontat, iar în acel moment cercetarea juridică empirică poate stabili care e interpretarea „bună”, nelăsând loc alegerii de luare a unei decizii în temeiul unei interpretări bazate pe ideologie (Towfigh 2014). Pe de altă parte, nu trebuie omis că în ciuda probabilității complinirii lipsurilor doctrinei, un studiu juridic empiric poate suferi de un mare dezavantaj din perspectiva fundamentelor teoretice pe care se bazează în lipsa dezvoltării doctrinei referitoare la acel subiect (Davies 2020, 10).

Pe lângă diferența centrală dintre doctrină și cercetarea juridică empirică, s-au mai evidențiat în literatură și diferențe între cercetarea juridică empirică și alte domenii sau sub-domenii de studiu înrudite cu aceasta, precum: dreptul și societatea („*law and society*”), realismul legal³ („*legal realism*”) și noul realism legal („*new legal realism*”), jurisprudența sociologică („*sociological jurisprudence*”) și altele. Însă, diferențele dintre acestea sunt datorate în principal obiectului mai specializat de studiu al fiecărui domeniu sau sub-domeniu. După cum se relevă în marea parte a literaturii, cercetarea juridică empirică reușește să cuprindă sub cupola acesteia toate aceste tipuri de studiu referitoare la drept și instituții legale.

În pofida celor arătate mai sus și în sensul prezentei lucrări, trebuie menționată remarcă conform căreia cercetarea juridică empirică nu a fost și nu e întocmai receptată cu mare interes de cercetătorii doctrinari, astfel că studiile empirice despre controlul constituționalității legilor au fost și sunt în mare parte făcute de cercetători în științele politice (Garoupa 2019, 142).

³ O teorie conform căreia orice lege sau decizie derivă din interesele sociale și politicile publice predominante.

3. Despre utilitatea cercetării juridice empirice

În lucrarea *Introducerea în cercetare juridică empirică*, o monografie de referință axată în principal pe prezentarea cercetării juridice empirice prin metode cantitative de analiză a datelor și mai puțin pe dezvoltarea de teorii (Leeuw și Schmeets 2016, 63), Epstein și Martin (2014, 7-9) notau faptul că cercetarea empirică în domeniul instituțiilor legale, materializată în date și statistici furnizate de sociologi, economiști, istorici, deși nu este o noutate, reprezintă viitorul în studiul spațiului juridic.

Pentru a vedea în ce măsură cercetarea juridică empirică reprezintă viitorul sau este utilă în prezent, e nevoie de o incursiune în literatura de specialitate. Totodată, o asemenea revizuire a literaturii nu trebuie făcută cu ajutorul materialelor care răspund punctual unor întrebări de cercetare juridică empirică, care au propria lor utilitate specifică obiectului de studiu, ci trebuie făcută folosind studiile referitoare efectiv la utilitatea cercetării juridice empirice. Printr-un asemenea „scrutin” ar trebui oferit unui cititor un ghid, o poveste, care să îi ofere informația necesară pentru a porni într-o reflecție internă despre o lucrare privind cercetarea empirică a datelor referitoare la deciziile unei curți constituționale și plasarea unei asemenea lucrări într-o scală a utilității ei științifice.

O asemenea revizuire a literaturii referitoare la utilitatea studiilor juridice empirice e utilă la rândul ei atunci când se ia în considerare majoritatea (dacă nu toate) lucrărilor relevante și care se concentrează pe acest subiect, al utilității în prezent și a viitorului cercetării juridice empirice, dar trebuie luat în calcul și faptul că nu e nevoie de a oferi o revizuire atotcuprinzătoare. Studiile legate în mod precis, strict, de utilitatea cercetării juridice empirice nu sunt în număr mare, spre deosebire de studiile juridice empirice care abordează subiecte individuale legate de spațiul juridic și care de principiu sunt ușor de găsit printr-o căutare în bazele de date internaționale cuprinzând jurnale academice cu folosirea unor cuvinte-cheie, cum sunt „*empirical legal research/analysis/studies*” sau adiacente.

În mod firesc, studiile privitoare la cercetarea juridică empirică în sine au fost ațintite fie înspre evidențierea limitărilor acestui domeniu de cercetare, fie au fost concentrate înspre evidențierea avantajelor aduse de cercetarea juridică empirică, ultima categorie concentrându-se pe relația dintre speculație și realitate și locul studiilor juridice empirice în această relație, precum și pe avantajele academice și politice ale acestui domeniu de cercetare.

În materie de limitări, Mitchell (2004) nota într-o critică indirectă, dar în care făcea propuneri pentru îmbunătățirea acestui domeniu de studiu, că în materie de cercetare juridică empirică, datorită lipsei de pregătire a recenzorilor și editorilor jurnalelor academice juridice, recenzările unor astfel de materiale cu tematică juridică empirică nu este efectivă. Totodată, arăta autorul, nici autorii unor astfel de studii, nefiind destul de pregătiți, nu documentează întreaga metodologie de

efectuare a investigațiilor lor în scopul satisfacerii cerinței garantării posibilității de replicabilitate a studiilor. Mai recent, Zeiler (2016) relua argumentele legate de limitările studiilor juridice empirice legate de calitatea slabă atât a studiilor în sine cât și a evaluării acestora înainte de publicare. Într-adevăr, consumatorului de studii juridice empirice trebuie să i se arate ce a făcut cercetătorul în mod concret – iar acest lucru este asigurat printr-o evaluarea efectivă a studiului pre-publicare – ca să poată să decidă dacă un studiu particular trebuie urmărit, continuat sau aplicat în vederea redactării de legi sau implementării de politici publice (Epstein și Martin 2014, 60). În aceeași notă de critică indirectă, Kolitch (2016) dorea să demonstreze faptul că judecătorii Curții Supreme de Justiție din S.U.A. atunci când au de decis asupra constituționalității unei legi, analizează ce intenții au existat în spatele acelei legi și care au fost efectele acelei legi, însă acele analize ale judecătorilor deseori se bazează pe prezumții de fapt în loc de date empirice, prezumții care sfidează în unele cazuri chiar și bunul simț, nu doar datele empirice. Același autor arată că studiile empirice în general și cele juridice empirice în special suferă de ignoranța judecătorilor, ignoranță care ar fi estompată doar prin măsuri drastice precum pre-determinarea domeniilor relevante din perspectiva datelor statistice care să fie luate în considerare de judecători sau crearea de servicii interne instanțelor de judecată care să fie specializate în procesarea veridicității studiilor empirice.

Meares (2002) se întreba dacă studiile juridice empirice pot ajuta în sfera dreptului penal, sens în care aducea argumente aplicabile și în sfera dreptului constituțional având în vedere în principal caracterul de sub-ramuri ale dreptului public ale celor două. Argumentele aduse împotriva cercetării juridice empirice au fost notate ca fiind în principal cele legate de lipsa de expertiză a instanțelor judecătorești în înțelegerea de date complicate, dar și de lacunele studiilor juridice empirice în general. Într-adevăr, de principiu, cei care își dedică timpul cercetării juridice empirice o fac deoarece vor să influențeze dezvoltarea deciziilor judecătorești și a politicilor publice și legilor, însă deseori se întâmplă ca judecătorii, factorii de decizie politică, avocații să nu aibă pregătire în metodele empirice și să aibă probleme în înțelegerea unei astfel de cercetări (Epstein și Martin 2014, 24). Meares (2002) semnala faptul că studiul juridic empiric ar trebui folosit de instanțe cel puțin ca reper în luarea unei decizii, întrucât dezvoltarea argumentelor din decizii cu ajutorul datelor, concomitent cu organizarea de date referitoare la decizii, ar duce la creșterea încrederii publicului în sistemul judiciar, care ar fi perceput mai uman, ca o consecință a faptului că ar fi văzut ca un subiect al responsabilității, iar nu unul al intangibilității față de public. În același plan al dreptului constituțional, un reputat judecător din S.U.A., Richard Posner, pledează în favoarea prevalenței cercetării empirice. În răspuns la această pledoarie, Meritt (1999) analiza rolul pe care cercetarea juridică empirică l-ar putea avea

în dreptul constituțional. Prezentând în prim plan argumentul conform căruia cercetarea juridică empirică nu poate înlocui doctrina constituțională și nici nu poate răspunde la întrebările puse de aceasta în mod mecanic din cauza modului în care e efectuată – prin întrebări de cercetare, cu metode de cercetare specifice, cu un răspuns de cercetare care e influențat de întrebare –, mod care poate duce doar la testarea de teorii, autoarea arăta că cercetarea juridică empirică e capabilă să strângă informații adecvate pentru doctrina constituțională, să aducă detalii și să ofere mai multe perspective asupra dreptului constituțional prin oferirea de nuanțe, adâncind astfel cunoașterea legată de sfera dreptului constituțional (Merritt 1999).

Pe de altă parte, primul argument principal în favoarea utilității cercetării juridice empirice se învâрте în jurul eliminării luării deciziilor juridice și politice pe bază de prezumții, speculații, intuiții, mituri sau imaginație. După ce a prezentat istoria cercetării juridice empirice, pe care o plasează ca punct de început la confluența secolelor al XIX-lea și al XX-lea, Heise (2002) afirma că cercetarea juridică empirică reprezintă o tipologie de studiu care urma să se dezvolte, având în vedere că bariere cum ar fi lipsa de date și de organizare și procesare a lor se diminuau. Acesta arăta că tendința principală de a analiza modul în care deciziile judecătorești sunt luate și modul în care judecătorii se folosesc de date empirice în luarea de decizii reflectă de fapt nevoia de testare a studiilor tradiționale (doctrinare) bazate pe argumente netestate (Heise 2002). Ho și Quinn (2009) au continuat acest argument concluzionând că datele empirice ajută la luarea unor decizii informate în domenii încărcate de valoare mai mult decât deciziile bazate doar pe teorie netestată: cât timp o decizie e luată într-un asemenea mod se apelează prea mult la principiul încrederii în autoritatea academică sau profesională a celor care iau decizia, pe când datele empirice pot contrazice acea autoritate, iar în plan secund pot oferi transparență modului de luare a deciziei datorită regulilor acceptate ale inferenței (statistice). Acel ajutor pe care îl poate oferi cercetarea juridică empirică în luarea deciziilor se materializează prin furnizarea acelei cunoașteri științifice de care făcea vorbire Boyd (2015), care diferă de cunoașterea bazată pe observații anecdotice, intuiție, bun-simț, mit sau credințe în conturarea teoriilor. Chiar dacă pot fi dezvoltate teorii cu ajutorul cunoștințelor cauzale sau derivate din raționament logic care să explice problemele legale întâmpinate, după cum se afirmă în literatură, o teorie e doar un răspuns temporar la o întrebare care așteaptă o testare empirică a problemei (Leeuw și Schmeets 2016, 64). Hensler și Gasperetti (2017) insistau asupra faptului că cercetarea juridică empirică este o necesitate: bazându-se pe teorii din științe politice, istorie, sociologie, psihologie, antropologie și economie când explică dreptul și comportamentul subiecților dreptului, investighează prezumțiile pe care se bazează doctrina, dezvoltă teorii care ne ajută să înțelegem comportamentul și practicile juridice relevante în diverse

situații și ajută la dezvoltarea politicilor publice. Chiar referitor la dezvoltarea politicilor publice, e foarte probabil ca un studiu care presupune (și) analiză de date să producă un impact mai considerabil asupra legilor și politicilor publice, având în vedere că poate fi mai precis în ceea ce privește concluzia, măsurând mai bine incertitudinea ei (Epstein și Martin 2014, 15), spre deosebire de cercetările juridice tradiționale în care diferiții autori își bazează propunerile pe speculație sau intuiție (Bartels și Bonneau 2015, 14).

Al doilea argument principal în sensul abordării cercetării juridice într-un mod empiric merge dincolo de suplینirea lacunelor prezumțiilor pe care se bazează teoriile netestate în spațiul juridic și vorbește despre avantaje academice și politice sau profesionale. După ce evidențiază faptul că cercetarea juridică empirică a fost făcută în primul rând de politologi, economiști, psihologi, cercetători în criminologie, finanțe, sociologie ș.a., Eisenberg (2011) pune accentul pe faptul că utilitatea cercetării juridice empirice rezidă în special în cunoștințele sistematizate despre funcționarea spațiului juridic. În viziunea autorului, acest proces de sistematizare impus de cercetarea juridică empirică aduce beneficii în plan academic prin promovarea interdisciplinarității, interacțiunii între cercetătorii diferitelor discipline și testării diferitelor convingeri academice legate de spațiul juridic, iar pe plan profesional sau politic prin prezentarea de informații despre sistem pentru justițiabili, avocați, media, politicieni (Eisenberg 2011). Chiar mai mult, în măsura în care cercetătorul reușește să sistematizeze o cantitate enormă de date pentru a-și face studiul cât mai complet, atunci acel studiu ar putea fi îndeajuns de precis încât să devină punctul de plecare pentru schimbarea unei legi sau a unei politici publice (Epstein și Martin 2014, 76). Cum studiul juridic empiric depășește limitele cercetării doctrinare care e bazată pe speculație, Davies (2020) argumentează că limbajul folosit de cercetarea empirică, în plan academic, permite o comunicare acceptată de principiu oriunde în lumea academică și e capabilă de a atrage studenți mai mulți care au oportunitatea de a nu studia doar textele legale, dar și lumea reală, consecința imediată fiind finanțarea academică sporită. Pe plan politic, arată acesta, cercetarea juridică empirică acordă cel puțin un sfat practic celor care încropesc politicile publice prin relevarea eficienței normelor și influențează politica publică, „oferind ministrului un număr” – „*the minister wants a number*” – pe care să îl folosească atunci când dorește implementarea unei anumite idei (Davies 2020). Se observă deci cum e acceptat argumentul conform căruia cercetarea juridică empirică interesează nu doar societatea academică, ci și factorii de decizie politică: cât timp legile sunt instrumentul prin care guvernele implementează politici sociale și economice, studiile empirice privitoare la legi și politici publice folosesc sferei de decizie politică pentru că o ajută să înțeleagă ce impact au acele legi și provocările întâmpinate de acele legi (Cane și Kritzer 2013, 1145, 1148). Însă și un oarecare revers este valabil: nu orice studiu empiric

în domeniul legal duce la soluții privind politicile publice – de exemplu studii privitoare la costurile pe care le implică un proces pentru justițiabili tinde să aibă un impact mai mic asupra implementării unei politici publice decât un studiu care arată cum un proces poate fi configurat cu costuri mai mici pentru stat (Cane și Kritzer 2013, 1154).

Referitor la metodele de cercetare în sine în cercetarea juridică, fiecare studiu juridic empiric care folosește o tipologie sau alta de metode de cercetare – cantitative sau calitative sau ambele în sistem mixt, își argumentează propria utilitate și relevanță. Există și studii vechi care evidențiază diferitele metode de cercetare asupra spațiului juridic în sine, cum este cel al lui Ulmer (1963), care vorbește despre utilitățile principale ale metodelor cantitative în analiza actelor judecătorești în general, metode care ajută în principal la predicția comportamentului judecătorilor prin analiza relației dintre procesul decizional și circumstanțele în care acele decizii sunt luate. Deși confirmări mai recente ale avantajelor aduse de metodele calitative de cercetare arată cum de exemplu interviul calitativ ne ajută de asemenea să înțelegem dinamica procesului de decizie, să investigăm detaliile structurilor sociale, contextul informal și alte variabile care nu ar putea fi surprinse de metodele de cercetare non-empirice și metodele de cercetare cantitative (Jaremba și Mak 2014, 8), se constată că marea majoritate a studiilor juridice empirice se bazează pe metode de cercetare cantitative.

Observând evoluția perspectivelor incrementale oferite de literatură, o altă concluzie privind utilitatea și mai ales viitorul cercetării juridice empirice decât cea conform căreia pentru a descoperi cât de transparentă, responsabilă și eficientă e lumea legilor și instituțiile sale e nevoie de un studiu empiric, ar putea fi luată doar cu titlu de inventar, dar nu și susținută în mod ferm (Leeuw și Schmeets 2016, 246–47).

4. Specificitatea interdisciplinară a metodelor cercetării juridice empirice

Cercetarea juridică empirică ia forme foarte diverse deoarece apelează la alte științe cum sunt științele politice, psihologia, sociologia, antropologia, economia ș.a. și metodele de cercetare ale acestora, fiecare cu avantajele și dezavantajele propriilor metodologii și rezultate (Cane și Kritzer 2013, 1107). Acesta este motivul pentru care cercetarea juridică empirică e văzută ca un domeniu format și pe baza altor domenii sau subdomenii de cercetare precum științele politice, sociologia dreptului („*law and society*”), realismul legal, drept și economie, drept și politică, drept și psihologie, criminologie, sociologie, antropologie ș.a. (Leeuw și Schmeets 2016, 29, 37, 41).

Deși s-ar putea susține că această interdisciplinaritate și apel la o varietate de metode difuzează obiectul de studiu al cercetării juridice empirice, trebuie accep-